

Bài 6

HỆ QUẢ ĐỊA LÍ CÁC CHUYỂN ĐỘNG CỦA TRÁI ĐẤT

I – MỤC TIÊU BÀI HỌC

Sau bài học, HS cần :

1. Về kiến thức

– Giải thích được các hệ quả chuyển động tự quay của Trái Đất, đó là sự luân phiên ngày và đêm, chuyển động lệch hướng của các vật thể và giờ trên Trái Đất.

– Giải thích được các hệ quả chuyển động của Trái Đất xung quanh Mặt Trời, đó là chuyển động biểu kiến hằng năm của Mặt Trời, hiện tượng mùa và ngày đêm dài ngắn theo mùa.

2. Về kĩ năng

– Xác định các múi giờ trên Trái Đất, hướng lệch của các vật thể khi chuyển động ở bề mặt đất, đường chuyển động biểu kiến hằng năm của Mặt Trời trong một năm.

– Xác định góc chiếu của tia sáng mặt trời vào các ngày 21/3, 22/6, 23/9 và 22/12 ở các hình vẽ và rút ra kết luận : Trục Trái Đất nghiêng và không đổi phương trong khi chuyển động xung quanh Mặt Trời dẫn đến sự thay đổi các góc chiếu sáng ở bốn vị trí đặc biệt, hiện tượng mùa, ngày đêm dài ngắn theo mùa.

II – THIẾT BỊ DẠY HỌC

- Phóng to các hình vẽ trong bài.
- Mô hình Trái Đất – Mặt Trời.

III – MỘT SỐ ĐIỂM CẦN LƯU Ý

1. Về nội dung

Hệ quả của hai chuyển động của Trái Đất :

– Hiện tượng luân phiên ngày đêm do chuyển động tự quay quanh trục diễn ra chỉ trong 24 giờ (không quá dài) dẫn đến có sự sống trên Trái Đất (có thể so sánh với các hành tinh khác như Thủy tinh, Kim tinh do thời gian chuyển động xung quanh trục quá dài cùng với khí quyển chủ yếu là CO₂ nên dẫn đến hai hành tinh này không có sự sống).

– Hiện tượng chuyển động lệch hướng của các vật thể.

– Hiện tượng mùa và ngày đêm dài ngắn theo mùa do trục Trái Đất nghiêng và không thay đổi phương trong quá trình chuyển động xung quanh Mặt Trời.

2. Về phương pháp

– Sử dụng các hình vẽ trong bài 6 (phóng to) để hướng dẫn HS hiểu rõ các hệ quả địa lí.

– Gợi ý và hướng dẫn HS tìm hiểu các mối quan hệ nhân quả đối với từng hệ quả.

– Cho HS liên hệ thực tế để thấy sự thay đổi mùa trong 1 năm ở địa phương ; cho HS sưu tầm ca dao, tục ngữ về các mùa.

IV – TIẾN TRÌNH TỔ CHỨC DẠY HỌC

1. Mở bài

GV có thể nêu vấn đề : Trái Đất chuyển động không ngừng quanh trục và quanh Mặt Trời. Vậy những chuyển động đó đã gây nên những hệ quả gì ? Bài hôm nay sẽ giải quyết vấn đề này.

2. Tổ chức dạy học

a) Gợi ý dạy mục I : **Hệ quả chuyển động tự quay quanh trục của Trái Đất**

– Phần này HS đã học ở lớp 6. Vì vậy GV dựa vào các câu hỏi trong SGK cho HS nhớ lại kiến thức ; như dựa vào hình vẽ trong SGK để HS tái hiện lại sự luân phiên ngày và đêm, sự phân chia các múi giờ trên Trái Đất, chuyển động lệch hướng của các vật thể.

– Sử dụng phương pháp đàm thoại

b) Gợi ý dạy mục II : **Hệ quả chuyển động xung quanh Mặt Trời của Trái Đất**

Có thể sử dụng phương pháp đàm thoại dựa vào hệ thống câu hỏi trong SGK hoặc sử dụng phương pháp thảo luận theo nhóm nhỏ. Ví dụ :

Chia lớp thành 3 nhóm thảo luận, mỗi nhóm thảo luận một nội dung như sau :

– Nhóm 1 : Thảo luận về chuyển động biểu kiến của Mặt Trời. Dựa vào hình 6.3 kết hợp với các câu hỏi và kiến thức trong SGK để thảo luận. Từ đó rút ra kết luận : không phải Mặt Trời chuyển động mà là Trái Đất chuyển động xung quanh Mặt Trời. Trong quá trình chuyển động, trục Trái Đất nghiêng và có phương không thay đổi dẫn đến các tia sáng mặt trời chiếu thẳng góc vào các địa điểm nằm trong phạm vi giữa hai chí tuyến. Các địa điểm nằm trong phạm vi giữa hai chí tuyến mỗi năm có hai lần Mặt Trời lên đỉnh đầu (lên thiên đỉnh). Các địa điểm nằm ở hai chí tuyến Bắc và Nam chỉ có một lần Mặt Trời lên thiên đỉnh. Các địa điểm nằm ngoài hai chí tuyến trở về cực không bao giờ thấy Mặt Trời lên thiên đỉnh.

– Nhóm 2 : Thảo luận về hiện tượng mùa trên Trái Đất. Dựa vào hình 6.4, kênh chữ trong SGK và kiến thức đã học để thảo luận :

+ Vì sao có hiện tượng mùa trên Trái Đất ?

+ Vì sao mùa của hai bán cầu trái ngược nhau ?

– Nhóm 3 : Thảo luận hiện tượng ngày đêm ngắn dài theo mùa và theo vĩ độ. Dựa vào hình 6.5 kết hợp với hệ thống câu hỏi trong SGK để thảo luận.

Sau khi thảo luận, đại diện các nhóm trình bày trước lớp.

3. Củng cố

Có hai hình thức củng cố và kiểm tra, đánh giá :

- Câu hỏi tự luận : theo hệ thống câu hỏi, bài tập trong SGK ;
- Câu hỏi trắc nghiệm khách quan với các dạng : lựa chọn, đúng – sai, điền khuyết. Trong bài này có thể sử dụng cả ba dạng câu hỏi trên.